

6. Рекомендація (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, ухвалена 6 жовтня 2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf (дата звернення: 06.12.2022).

7. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року, № 1697-VII. *Голос України*. 2014. № 206.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13 квітня 2012 року, № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90–91.

9. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року, № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 07.12.2022).

10. Гринь А.А. Конституційні гарантії прав людини при здійсненні негласних слідчих дій: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2018. 197 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-108>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНО ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Дубович Олеся Валеріївна

кандидатка юридичних наук,

доцентка кафедри підприємництва і права

Полтавського державного аграрного університету

м. Полтава, Україна

Тема докази і доведення в кримінальному процесі невичерпна, вона належить до, так би мовити, вічних, вимагає постійного перегляду та розвитку. Це тим, що доказ і доведення пронизують всю кримінально-процесуальну діяльність, породжуючи різнобічний багатоплановий характер досліджень. Безсумнівно і те, що ще чимало питань чекає на своє дослідження та рішення. У наш час, у період складних суспільних відносин, військового стану в державі, не може не знаходити відображення на проведенні розслідування, піддаються сумніву і стають предметом гострої дискусії деякі теоретичні питання доказового права, яке, здавалося б,

сформувалося за роки незалежності. Це і зрозуміло: ясність тут потрібна не тільки для «чистоти теорії», а й тому, що від правильного вирішення низки теоретичних питань залежить визначення цілей доведення, створення стимулів, що спонукають правозастосовників діяти відповідно до закону та морального обов'язку» [2, с. 118].

Наведені положення закону дозволяють стверджувати, що кримінально-процесуальне доведення – це діяльність із встановлення та обґрунтування вини особи у скоєнні злочину. Звідси ясно, що покладений на органи кримінального переслідування обов'язок з'ясувати всі обставини злочину збігається з обов'язком обґрунтувати твердження про винність особи, яка вчинила цей злочин. Встановити подію злочину і винність обвинувачуваного органів кримінального переслідування означає як з'ясувати, тобто. дізнатися, що сталося насправді, а й переконати суд у достовірності отриманих знань та правильності зроблених на їх основі висновків. Суд не зобов'язаний доводити ні провину, ні невинність підсудного, він не є суб'єктом доведення. Суд не може прийняти на себе повноваження щодо доведення винності підсудного, оскільки це означає порушення закріпленого у ст. 15 КПК України принципу змагальності: суд не є органом кримінального переслідування, він не виступає ні на боці звинувачення, ні на боці захисту. Однак суд не може взяти на себе також обов'язки доведення невинності, оскільки вона, як каже закон, доводу не підлягає [1].

Концепція формування доказів як синоніму їх збирання цілком відповідала існуючій під час її виникнення моделі кримінального судочинства. У кримінальному процесі, який не мав змагальної форми, докази могли бути отримані лише органами попереднього розслідування, а оскільки перед слідчим, прокурором та судом стояли спільні завдання – швидко та повно розкрити злочин та викрити винного, не допустити, щоб винний уникнув відповідальності, а невинний був засуджений, досліджувати обставини справи об'єктивно та всебічно – результати пізнавальної та слідчої діяльності дізнавача визнавалися доказами у суді, тобто. судовими доказами. Однак при аналізі даної концепції в сучасних умовах не можна не виявити її невідповідності до змагальної форми кримінального судочинства [1, с. 112].

Змагальність кримінального процесу неспроможна не змінити наших поглядів на роль слідчого у збиранні доказів. Віднесений законодавцем до сторони обвинувачення слідчий більше не може претендувати на роль неупередженого суб'єкта, а результати пізнавальної діяльності, що ним здійснюються – на роль доказів, що допускаються до судового розгляду. Слід визнати, що слідчий збирає, тобто. відображає у своїй свідомості, а потім у складених ним актах, одержувану ним інформацію. Відображені у складених слідчим протоколах пізнавальний образ тієї чи іншої об'єкта

перестав бути його точною, механічною копією, а є результатом його уявного перетворення суб'єктом пізнання [2, с. 211]. Спроби видати за доказ результат пізнавальної діяльності слідчого чи прокурора не відповідають змісту поняття доказу як об'єктивно існуючої інформації, яка не залежить від суб'єкта, що досліджує. Під час збирання доказів і встановлення результатів слідчих дій слідчий (особа, яка провадить дізнання) здійснює пізнання для всієї системи суб'єктів, у якій є й сторона обвинувачення, і сторона захисту, і суд. Щодо переконання їх у правильності своїх висновків слідчим і проводяться вищевказані дії, що мають спрямування на переформатування «істини в собі» на «істину для всіх» [2, с. 180].

Отже, обґрунтування правильності висновків, тобто доказування в логічному (вузькому) аспекті, лише завершується складанням підсумкового процесуального акта (повідомлення про підозру, обвинувальний акт), воно бере свій початок і триває під час отримання знань, тобто в процесі збирання й перевірки доказів. Оскільки процес доказування не обмежується лише логічними операціями з обґрунтування висновків, а містить у собі пізнавальну діяльність, що пов'язана з отриманням фактів для обґрунтування, тобто доказів, важливим є з'ясування того, як саме в кримінальному провадженні з'являються ці факти, тобто докази. На думку С. Шейфера, формування доказів передусім має зміст у перетворенні первинної доказової інформації, тобто інформації, що вилучається суб'єктом доказування зі слідів, залишених подією [5, с. 33]. Тому можна стверджувати, що збирання, точніше, формування доказів – це комплекс операцій, що здійснюється суб'єктом доказування, що полягають у виявленні носіїв інформації, її сприйнятті й перетворенні в належну процесуальну форму (форму показань, висновків експерта тощо). Фінальним елементом формування доказів є їх фіксація. Саме із цього моменту відбувається об'єктивізація сприйнятих суб'єктом доказування даних, вони закріплюються за допомогою передбачених законом засобів фіксації. На думку М. Строговича, поки доказ не розглянутий і не закріплений процесуально, не можна стверджувати, що доказ дійсно виявлений, оскільки ще не відомо, що саме виявлено та чи дійсно є доказом те, що виявлено [6, с. 302]. Отже, доказування в кримінальному судочинстві – це врегульований нормами кримінально-процесуального права процес набуття істинних знань про подію та обставини злочину. Причин для перегляду сформованого в теорії кримінального процесу поняття, відповідно до якого доказування – це і є пізнання обставин справи, що проявляється в особливій процесуальній формі, немає. Доказування є специфічним юридичним, процесуальним терміном, що означає пізнавальну діяльність уповноважених суб'єктів. Саме завдяки такому визначенню кримінально-процесуального доказування відбувається

запобігання як виключення з доказування практичних операцій з формування доказів (а отже, і їх недооцінка), так й ігнорування правил логіки доказування й зумовлені цим спроби визначити достатність доказів на рівні інтуїції, усвідомленні посадовою особою.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Степаненко А. С. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09, Одеса, 2017. 20 с.
3. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві : монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 2016. 304 с.
4. Удалова Л. Д., Токаренко К. В. Закриття кримінального провадження: Монографія. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2016. 168 с.
5. Шейфер С.А. Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования : монография. Москва : Норма, 2009. 239 с.
6. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Москва, 1971. Т. 1. 470 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-109>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Дунасва Тетяна Євгенівна

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу дослідження проблем
кримінального процесу та судоустрою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

При розслідуванні кримінальних проваджень у сфері кіберзлочинності є важливим проведення всебічного та швидкого досудового розслідування для подальшого встановлення наявності або відсутності вини особи.